

Analysis of the importance of rural microcredit allocation performance in the country in the first step of the Islamic revolution based on creating sustainable employment

Mohammad Sadiq Javadan*

Sajjad Rajabi**

Amir Sharfi***

Abstract

Sustainable employment is one of the most important economic issues of any country, and one of the strategies that thinkers and policymakers pay attention to in this area is the payment of micro-facilities to create employment. In this research, by using the method of documentary studies, interviews and importance-performance analysis, first the obstacles in the allocation of micro-facilities in the country in the first step of the Islamic Revolution were calculated after conducting 30 interviews with officials, activists and experts in the field of employment creation. Then, after completing the questionnaires by seventy of the country's scientific and executive experts, the importance of the performance of the nineteen components of the factors influencing the payment of micro-facilities in the country was evaluated. Based on the findings of the research, the components are divided into four groups: continuation of strategy, location of focus, waste of resources, and neutral location, out of these nineteen components, seven components are of the nature of continuation of the strategy, ten components of the nature of the location of focus, one component of the nature of resource wastage and A component was also neutral in nature. In addition, the results show that the most priority obstacles that must be resolved by policymakers and executive officials in order to improve and increase the efficiency of the process of allocating job creation facilities are: 1. Inattention to the value chain in new jobs; 2. The problem of strictness in taking pledges and guarantees; 3. Lack of contracts suitable for job categories.

Keywords: Microfacilities, sustainable employment, analysis of the importance of performance, the first step of the Islamic revolution.

Classification JEL: O53, O16, J54, G21

* PhD student, Islamic financial economics, Imam Sadeq University, Tehran, Iran (corresponding author), sadeghisu7@gmail.com.

** PhD student, oil and gas economics, Imam Sadeq University, Tehran, Iran, sajadrajabi@isu.ac.ir.

*** PhD student, International Economics, Imam Sadeq University, Tehran, Iran, sharafi@gmail.com.

تحلیل اهمیت عملکرد تخصیص اعتبارات خرد روستایی در کشور در گام اول انقلاب اسلامی مبتنی بر ایجاد اشتغال پایدار

محمدصادق جاودان*

سجاد رجبی**

امیر شرفی***

چکیده

اشتغال پایدار از مهم‌ترین موضوعات اقتصادی هر کشور است که یکی از راهبردهای مورد توجه اندیشمندان و سیاست‌گذاران در این حوزه پرداخت تسهیلات خرد جهت ایجاد اشتغال است. در این پژوهش با استفاده از روش مطالعات اسنادی، مصاحبه و تحلیل اهمیت-عملکرد، ابتدا موانع موجود در تخصیص تسهیلات خرد در کشور در گام اول انقلاب اسلامی پس از انجام سی مصاحبه با مسئولان، فعالان و متخصصان حوزه اشتغال‌زایی احصاء شده و در گام بعد، پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها توسط هفتاد تن از خبرگان علمی و اجرایی کشور، میزان اهمیت عملکرد مؤلفه‌های نوزده‌گانه عوامل تأثیرگذار بر پرداخت تسهیلات خرد در کشور ارزیابی شد. براساس یافته‌های پژوهش مؤلفه‌ها در چهار گروه ادامه راهبرد، محل تمرکز، ائتلاف منابع، محل خنثی تقسیم‌بندی شده که از این نوزده مؤلفه هفت مؤلفه ماهیت ادامه راهبرد، ده مؤلفه ماهیت محل تمرکز، یک مؤلفه ماهیت ائتلاف منابع و یک مؤلفه نیز ماهیت خنثی داشته‌اند. افزون‌براین، نتایج نشان می‌دهد پراولویت‌ترین موانعی که باید در جهت بهبود و افزایش کارایی فرایند تخصیص تسهیلات اشتغال‌زایی، توسط سیاست‌گذاران و مسئولان اجرایی رفع شوند عبارت‌اند از: ۱. عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید؛ ۲. معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین؛ ۳. فقدان قراردادهای متناسب با رسته‌های شغلی.

واژگان کلیدی: تسهیلات خرد، اشتغال پایدار، تحلیل اهمیت عملکرد، گام اول انقلاب اسلامی.

طبقه‌بندی JEL: G21, J54, O16, O53

* دانشجوی دکتری، اقتصاد مالی اسلامی، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

sadeghisu7@gmail.com

sajadrajabi@isu.ac.ir

sharafi@gmail.com

** دانشجوی دکتری، اقتصاد نفت و گاز، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران، ایران

*** دانشجوی دکتری، اقتصاد بین‌الملل، دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴

مقدمه

اشتغال و بیکاری از موضوعات مهم اقتصادی هر کشوری است؛ به گونه‌ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع تلقی می‌شود (کرباسی و همکاران، ۲۰۰۸). برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی روستایی کشور در دهه‌های اخیر با چالش‌های عمده‌ای مانند ایجاد اشتغال، مشارکت مردم، افزایش تولید، کاهش فقر، توانمندسازی روستاییان، شکاف اطلاعات و درنهایت، تلاش برای کاستن از نابرابری‌های منطقه‌ای بین شهر و روستا همراه بوده است (رکن‌الدین افتخاری و عینالی، ۱۳۸۴).

در چند دهه گذشته به منظور تسریع فرایند سرمایه‌گذاری و تقویت بنیادهای مالی و پس‌انداز در مناطق روستایی، از بین بردن فقر و کاهش بیکاری و سرانجام توانمندسازی جوامع روستایی و فقرزدایی از طریق ارتقای بهره‌وری، تأکید بر به‌کارگیری اعتبارات خرد بوده است که به صورت فزاینده‌ای مورد استقبال قرار گرفته است (مادو،^۱ ۲۰۰۷). هر کشوری در راه توسعه تلاش می‌کند و حداکثر استفاده را به عنوان یک امر ضروری از نیروی مادی و انسانی خود در جهت تحقق آن به عمل می‌آورد. توسعه به وسیله همگان و برای همگان است. توسعه برای بخشی از جامعه نیست. با فراهم‌آوری راه‌ها و روش‌های اجتماعی و سیاسی که همگان بتوانند یاری‌رسان جامعه باشند توسعه به دست می‌آید (ماینا، ۲۰۰۶). با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرایند توسعه ملی به عهده دارند، رشد و توسعه این نواحی اهمیت و ضرورت زیادی دارد (باقری و نجفی، ۱۳۸۳).

اعتبارات خرد در سراسر جهان به عنوان ابزاری قدرتمند برای توسعه اقتصادی و ابزاری مهم در کاهش فقر روستایی شناخته شده است و در بسیاری از کشورهای جهان اعم از توسعه‌یافته و نیافته به عنوان ابزار مهم برای کاهش فقر تلقی شده است (لاویک، ۲۰۰۲). مؤسسات مالی رسمی دولتی نقش تعیین‌کننده‌ای در پرداخت وام‌های اعتباری و کمک به اقتصاد روستایی ایفا می‌نمایند که در درجه اول صنایع روستایی و کارآفرینی را هدف قرار می‌دهند. کلمات موجود در عبارت، اعتبارات و خرد به دو مفهوم اساسی اشاره می‌کند که ناشی از دیدگاه حاکم بر این رهیافت است (رحیمی، ۱۳۸۰). این لغت در معنای واقعی کلمه از دو واژه تشکیل شده است: خرد و مالی که معنای واقعی لغت اعتبار کوچک می‌باشد. مفهوم اعتبارات خرد فراتر از ارائه اعتباری کوچک و خرد به فقرا به کار می‌رود (گوپتا،^۲ ۲۰۱۴). به‌دیگرسخن، اعتبارات خرد به معنای پرداخت وام‌هایی با

1. Madu

2. Gupta

مبلغ کم بدون وثیقه به افراد کم درآمد است که این افراد در مدت زمان کوتاهی مبلغ یادشده را بازپرداخت می‌کنند (عبدی و همکاران، ۱۴۰۰).

وام‌های کوچک باعث تسهیل و توسعه کسب‌وکارهای کوچک، تثبیت اشتغال قبلی و افزایش کسب‌وکارهای جدید شده و باعث احیای اقتصاد روستایی با افزایش آگاهی و دانش توسعه کسب‌وکارهای جدید و ایجاد فرصت‌های خوداشتغالی شده است (ماکومبه^۱ و همکاران، ۱۹۹۹). به طوری که می‌توان گفت کلید موفقیت برنامه‌های مربوط به «اعتبارات خرد» ایجاد و توسعه اشتغال است. بدون دسترسی افراد به شغل‌های مولد و پایدار تحقق اهداف متعالی ممکن نیست. توجه به راهبردهای توسعه روستایی و توجه ویژه به توانمندسازی، کاهش فقر روستایی، کاهش مهاجرت‌ها و اهمیت بعد اقتصادی توسعه روستایی می‌تواند گفت که ایجاد تحول اساسی در مناطق روستایی با تحول اقتصادی در آن عملی خواهد شد؛ زیرا ایجاد انگیزه برای فعالیت از طریق رفع موانع رشد اقتصادی، بهبود دسترسی به منابع تولیدی، حمایت از روستاییان به کاهش آسیب‌پذیری و ایجاد فرصت‌های اقتصادی بیشتر، ارتقای استانداردهای زندگی و رفاه و درنهایت همگامی آن با تغییرات منطقه و جهانی منجر می‌شود که رابطه‌ای مستقیم با توسعه اقتصادی مناطق روستایی دارند و یکی از راه‌های نیل به این هدف تأمین منافع مالی و اعتباری، به‌ویژه اعتبارات خرد و جهت‌دهی اصولی به آن در فرایند توسعه روستایی می‌باشد (رکن‌الدین‌افتخاری و عینالی، ۱۳۸۴).

پس از گذشت ۴۵ سال از انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان گام اول انقلاب اسلامی^۲ و آغاز گام دوم انقلاب برای بازطراحی اقدامات و سیاست‌گذاری مناسب در حوزه اشتغال پایدار به‌عنوان نوعی از سطح اشتغال است که موجب راه‌حل معیشتی شده و نوسانات شدید نداشته باشد، لازم است یک‌بار به‌طور اساسی با توجه به اهمیت این موضوع، عملکرد کشور را بررسی کرده تا بتوان با توجه به نقش مؤثر اعتبارات خرد در توسعه و بهبود ابعاد اقتصادی به‌ویژه ایجاد و توسعه فرصت‌های شغلی، ترویج و توسعه کارآفرینی و کاهش بیکاری در سکونتگاه‌های روستایی، به بررسی اثرات اعتبارات خرد در گام اول انقلاب به‌عنوان ابزاری مؤثر بر ابعاد اقتصادی اشتغال پایدار و ایجاد کارآفرینی روستایی در کشور پرداخت. از این‌رو این مقاله با روش تحلیل اهمیت-عملکرد^۳ به دنبال پاسخ به این سؤال است که با توجه به اهمیت این موضوع در مناطق محروم جمهوری اسلامی در گام اول انقلاب اسلامی آیا پرداخت تسهیلات خرد سبب ایجاد

1. Makombe

۲. از ۲۲ بهمن ۵۷ که به رهبری امام خمینی علیه‌السلام و همراهی مردم آغاز شد و تا ۴۰ سالگی انقلاب که مصادف با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) شد را گام اول انقلاب اسلامی گویند.

3. IPA: Importance-Performance Analysis

اشتغال پایدار شده است؟ و همچنین، عملکرد جمهوری اسلامی در گام اول انقلاب در این حوزه به چه صورت بوده است؟

پیشینه پژوهش

مطالعات داخلی

۱. شهیدی نسب و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود ضمن بیان اهمیت و مبانی تأمین مالی خرد، اثرات برنامه‌های تأمین مالی خرد را در ایران و جهان بررسی کرده‌اند. در این پژوهش با استفاده از روش میدانی، ابزار پرسش‌نامه و تحلیل آماری اثرات مستقیم و غیرمستقیم برنامه‌های تأمین مالی خرد شناسایی و رتبه‌بندی شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که مهم‌ترین اثر این برنامه‌ها در ایران در زمینه ایجاد اشتغال و توانمندسازی، در کشورهای اروپایی و آمریکایی بیشتر در زمینه‌های تولیدی و رشد اقتصادی، در کشورهای آفریقایی بیشتر در زمینه‌های غیرتولیدی و همچون بهداشت، تغذیه و آموزش و در کشورهای قاره آسیا نیز در هر دو زمینه تولیدی و غیرتولیدی بوده است.

۲. حسینی و نادری مهدی (۱۴۰۰) در پژوهش خود عوامل کلیدی در زمینه اثربخشی تسهیلات بر اشتغال‌پذیری را شناسایی و ارزیابی کرده‌اند. در این پژوهش از ترکیبی از روش‌های اسنادی و پیمایشی استفاده شده است. در ابتدا با استفاده از تکنیک دلفی عوامل اثرگذار بر اشتغال پایدار روستایی شناسایی شده و در ادامه به منظور اولویت‌دهی به این عوامل ماتریس تأثیرات متقابل طراحی شده و از طریق پرسش‌نامه نظرات نخبگان جمع‌آوری شد. نتایج تحقیق حاکی از وجود دوازده مؤلفه کلیدی در زمینه اثربخشی تسهیلات وجود دارد که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: کاهش سطح هزینه‌های تولیدی، شناسایی دقیق ظرفیت‌های روستا، ارائه مشاوره به صاحبان حرف و مشاغل و تناسب وام با طرح پیشنهادی متقاضی.

۳. عبدی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود اثر اعتبارات خرد را بر اشتغال پایدار روستایی و کارآفرینی در روستا ارزیابی کرده‌اند. جامعه آماری این پژوهش همه افراد روستایی شهرستان جوانرود بوده که در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ از تسهیلات صندوق کارآفرینی امید و یا بانک کشاورزی استفاده کرده‌اند که تعداد آنها به ۹۲۱ نفر می‌رسد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات نیز پرسش‌نامه می‌باشد که روایی و پایایی تأیید شده است. نتایج نشان می‌دهد اعتبارات خرد توانسته است اثر مثبتی بر ایجاد درآمد پایدار و اشتغال و افزایش دسترسی به مواد اولیه تولیدی داشته باشد.

۴. ثانی حیدری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود به بیان نقش اعتبارات خرد در توسعه پایدار روستایی در روستاهای تربت جام پرداخته‌اند. طبق نتایج تحقیق آنها اعتبارات خرد نقش مؤثر و مثبتی در شاخص توسعه پایدار داشته است. به‌سختی دقیق‌تر، میانگین شاخص توسعه پایدار خانواده‌های دریافت‌کننده اعتبارات خرد در مقایسه با خانواده‌هایی که این اعتبارات را دریافت نکرده‌اند چهار درصد بیشتر بوده است. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش توصیفی-پیمایشی بوده و ابزار تحقیق این پژوهش نیز پرسش‌نامه با جامعه آماری به تعداد ۸۶۱ خانوار از روستایان شهرستان تربت جام می‌باشد.

۵. نعمت‌الهی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان «نقش میانجی اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان روستایی و کاهش اثرات اقتصادی-اجتماعی ریزگردها» به بررسی نقش اعتبارات خرد به‌عنوان بخشی از یک پروژه بین‌المللی به‌منظور کاهش آثار اقتصادی اجتماعی پدیده ریزگردها در زندگی روستایان پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش با جامعه آماری ۱۸۸ نفره از زنان روستایی مناطق موردنظر، حاکی از بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی در اثر دریافت اعتبارات خرد است. مطابق نتایج این تحقیق زنان روستایی پس از دریافت این اعتبارات از نظر اقتصادی احساس توانمندی بیشتری کرده و افزون‌بر آن موقعیت اجتماعی آنان نیز در جامعه زنان روستایی رشد کرده است.

۶. رضوانی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود به بررسی اثرات تسهیلات خرد بر پایداری اقتصاد روستایی پرداخته‌اند. آنها معتقدند که پرداخت تسهیلات خرد به روستایان موجب تحقق عدالت اقتصادی بوده و باعث افزایش رفاه، ثبات و پایداری اقتصادی در روستاها می‌شود. آنها برای اثبات ادعای خود از روش‌های توصیفی-تحلیلی و پیمایشی استفاده کرده و جامعه آماری آنها را ۲۷۶ خانوار از دریافت‌کنندگان اعتبار از صندوق کارآفرینی امید از روستاهای شهرستان نیشابور تشکیل می‌دهد که همگی به‌صورت تصادفی و براساس فرمول کوکران انتخاب شده‌اند. نتایج تحقیق آنها با پایایی ۰/۹۳۹ که از طریق محاسبه آلفای کرونباخ به دست آمده است، ادعای مطرح شده در مقاله را تأیید کرده و این بدان معناست که تسهیلات خرد به افزایش پایداری اقتصادی در روستاها منجر شده است.

۷. چراغی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تأثیر وام‌های پرداختی کمیته امداد امام خمینی علیه‌السلام را به‌عنوان یکی از نهادهای فعال در پرداخت تسهیلات خرد بر اشتغال پایدار مددجویان در شهرستان آبدانان ارزیابی کرده‌اند. روش تحقیق این پژوهش نیز از نوع پیمایشی و میدانی بوده و ابزار گردآوری داده‌ها از طریق پرسش‌نامه می‌باشد که روایی و پایایی آن براساس ضریب آلفای

کروناخ ۰/۷۱۵ مورد تأیید می‌باشد. یافته‌های این تحقیق مؤید اثرگذاری تسهیلات پرداختی بر ایجاد اشتغال پایدار می‌باشد.

۸. شهیدی‌نسب (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان «آسیب‌شناسی تأمین مالی خرد در بانک‌های ایران: درس‌هایی برای طراحی نظام تأمین مالی خرد اسلامی» عملکرد بانک‌های ایران در زمینه پرداخت تسهیلات خرد را بررسی کرده است. نتایج این تحقیق که با استفاده از دوروش دلفی و تحلیلی-توصیفی به دست آمده است بیانگر مشکلاتی نظیر هزینه نظارتی بالا، فقدان وثیقه مناسب، انحراف و نکول اعتبارات، کمبود منابع و بروز مخاطرات اخلاقی در زمینه پرداخت اعتبارات خرد در بانک‌های کشور می‌باشد.

۹. ابراهیمی و باغستانی (۱۳۹۰) در مقاله خود با عنوان «مقایسه بانک تجاری و نهاد قرض‌الحسنه در حوزه تأمین مالی خرد» به بیان تفاوت‌ها و شباهت‌های نهادهای قرض‌الحسنه به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد در زمینه پرداخت اعتبارات خرد و بانک‌های تجاری پرداخته‌اند. طبق ادعای آنها نهادهای قرض‌الحسنه می‌توانند با استفاده از مکانیسم حاکم بر روش‌های تأمین مالی خرد بسیاری از نیازهای مشتریان به‌ویژه روستاییان را مرتفع نموده و عملکرد قابل قبولی در زمینه کاهش فقر و افزایش تولید داشته باشند.

۱۰. رحمانی‌فضلی و کاویانی (۱۳۸۸) در مقاله خود به ارزیابی عملکرد بانک کشاورزی در واگذاری اعتبارات خرد روستایی پرداخته‌اند. آنها بدین‌منظور از ۲۵ شاخص ذیل چهار دسته‌بندی کلی ارزشمندی، مالی، فرایندهای کاری داخلی و یادگیری و رشد استفاده کرده‌اند. اطلاعات لازم برای این پژوهش از طریق انتشار پرسش‌نامه به‌دست‌آمده و نتایج این تحقیق نیز با ضریب آلفای ۰/۸ و روایی ۰/۹۴ که از طریق روش لاشه محاسبه شده است، قابل‌اعتنا می‌باشد. نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد با وجود عملکرد مناسب بانک کشاورزی در این‌باره، اما میان عملکرد فعلی این بانک با عملکرد مطلوب و مورد انتظار فاصله فراوانی وجود دارد.

۱۱. رکن‌الدین‌افتخاری و همکاران (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی آثار اعتبارات خرد بانکی در توسعه کشاورزی (مطالعه موردی تعاونی‌های خودجوش روستایی شهرستان خداآبند)» آثار استفاده از اعتبارات خرد به‌صورت پرداخت گروهی را به‌منظور توسعه فعالیت‌های کشاورزی طی سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۴ در مناطق روستایی شهرستان خداآبند استان زنجان ارزیابی کرده‌اند. نتایج تحقیق آنها حاکی از تأثیر مثبت پرداخت اعتبارات خرد در توسعه فعالیت‌های کشاورزی در مناطق مورد مطالعه است. گفتنی است اطلاعات این تحقیق از طریق مصاحبه حضوری گردآوری شده و در تحلیل داده‌ها نیز از روش تحقیق پانل گذشته‌نگر استفاده شده است.

مطالعات خارجی

۱۲. رعد^۱ و همکاران (۲۰۲۳) در مقاله خود با عنوان «تأثیر تأمین مالی خرد بر کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه: مورد مطالعاتی پاکستان» به بررسی نقش تأمین مالی خرد در کاهش فقر با در نظر گرفتن سه بعد اصلی فقر، یعنی سلامت، آموزش و استانداردهای زندگی پرداخته‌اند. آنها بدین منظور از سه مدل اقتصادسنجی رگرسیون لاجیت، به صورت مجزا استفاده کرده و داده‌های پژوهش خود را نیز از یک بانک شاغل در زمینه تأمین مالی خرد به نام MFB دریافت کرده‌اند. نتایج تحقیق بیان می‌کند ارائه طرح‌های تأمین مالی خرد به خانوارهای فقیر به افزایش فرصت‌های شغلی، پس انداز و همچنین، خرید دام و زمین منجر شده است. افزون‌بر آن، رابطه مثبت و معناداری نیز بین پرداخت این اعتبارات با سطح بهداشتی و آموزشی این خانوارها کشف شده است. نگارندگان این مقاله معتقدند تأمین مالی خرد یک ابزار ضروری برای کاهش فقر در پاکستان است.

۱۳. کسالی^۳ (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر تأمین مالی خرد بر کاهش فقر روستایی در جنوب غربی نیجریه: با استفاده از روش همسان‌سازی نمرات گرایش»^۴ تأثیر پرداخت وام‌های خرد را بر کاهش فقر در جنوب نیجریه بررسی کرده است. نتایج نشان می‌دهد پرداخت وام‌های خرد سهم قابل توجهی در کاهش فقر در منطقه مورد مطالعه داشته است؛ اما، برای تأثیرگذاری بیشتر این ابزار همچنان نیاز به کمک‌های دولتی وجود دارد. کمک‌های دولتی می‌تواند شامل مواردی همچون در نظر گرفتن نرخ‌های بهره پایین، ارتقای سطح دسترسی به خدمات بانکی و توسعه زیرساخت‌ها شود.

۱۴. تویندپی^۵ (۲۰۱۶) در مقاله خود با عنوان «بررسی بهترین مدل عملیاتی تأمین مالی خرد با هدف فقرزدایی» پس از بررسی مدل‌های رایج تأمین مالی خرد، به این نتیجه رسیده است که تأمین‌کنندگان تجاری و توسعه‌ای در تأمین مالی خرد اولویت‌های متفاوتی دارند. این تفاوت در اولویت‌بندی باعث تأثیرگذاری بر طراحی مدل‌های تأمین مالی خرد می‌شود و لازم است در انتخاب مدل بهینه، این مسئله مدنظر قرار بگیرد.

1. Raid

2. Micro Finance Bank

3. Kasali

4. PSM: Propensity Score Matching

5. Toindepi

۱۵. جاوید و ابرار^۱ (۲۰۱۵) در مقاله خود با نام «مؤسسات مالی خرد و کاهش فقر: یک تحلیل متقابل منطقه‌ای» نقش ۳۸۲ مؤسسه مالی خرد را در زمینه کاهش فقر در هفتاد کشور جهان از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲ ارزیابی کرده‌اند. نتایج این پژوهش بیانگر تأثیر مثبت و معنادار اعتبارات خرد بر کاهش فقر وام‌گیرندگان، به‌ویژه زنان می‌باشد. یکی از نتایج دیگر این تحقیق بیان می‌کند که هرچه اندازه وام‌ها کوچک‌تر باشد، افراد با درجه فقر بالاتر و همچنین، تعداد بیشتری می‌توانند وام دریافت کنند. در پایان نویسنده مقاله معتقد است که صنعت تأمین مالی خرد برای توسعه و پایداری خدمات خود باید هزینه‌های عملیاتی، معاملاتی و اداری خود را تا حد زیادی کاهش دهد.

۱۶. حسن^۲ و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه خود با نام «طراحی ابزارهای تأمین مالی خرد برای بانک‌های اسلامی در مالزی» یک مدل برای ارائه تأمین مالی خرد در فرایندهای عملیاتی بانک‌های اسلامی را در مالزی ارائه کرده‌اند. طبق این الگو، بانک‌های اسلامی مالزی از منابع سپرده‌های خود استفاده می‌کنند تا تسهیلات خرد را به کارآفرینان کوچک و به‌منظور انجام فعالیت‌های اشتغال‌زایی پرداخت کنند. دریافت‌کنندگان تسهیلات نیز موظف به بازپرداخت وام و همچنین، پس‌انداز در بانک اسلامی جهت توسعه ظرفیت وام‌دهی بانک برای تأمین مالی خرد می‌باشند. پرداخت وام‌های خرد نیز دارای نکته‌ای مهم بوده و آن این است که اگر وام براساس عقود مشارکتی (مشارکت، مضاربه و ...) صادر شده باشد، گیرنده تسهیلات ملزم است سهم سود بانک را پرداخت کند؛ اما اگر براساس عقود مبادله‌ای (اجاره و ...) صادر شده باشد، گیرنده تسهیلات ملزم است اجاره یا هزینه معین دیگری را مطابق با نوع قرارداد پرداخت کند.

تاکنون به‌مرور پژوهش‌های مرتبط با پژوهش حاضر پرداخته شد و این پژوهش‌ها به تفکیک موضوع و شماره در جدول ۱ گردآوری شده است. همان‌طور که ذکر شد، مطالعات در ۵ دسته‌بندی کلی اهمیت و مبانی تأمین مالی خرد، ارزیابی اثرات تأمین مالی خرد، بیان اثرات تأمین مالی خرد، عوامل توسعه و ارتقای تأمین مالی خرد و آسیب‌شناسی تأمین مالی خرد قرار گرفته که از لحاظ فراوانی، بیان اثرات تأمین مالی خرد و همچنین، ارزیابی اثرات آن موضوعاتی بودند که بیشتر مطالعات به آنها پرداخته‌اند. در پژوهش پیش‌رو قصد داریم تا ضمن بیان آسیب‌های پرداخت تسهیلات خرد در بازه زمانی گام اول انقلاب، به بررسی اهمیت هر یک از این آسیب‌ها با توجه به

1. Javid and Abrar

2. Hassan

دیدگاه نخبگان و فعالان این زمینه پرداخته و پس از آن عملکرد نهادهای متولی را در رفع این آسیب‌ها بررسی کنیم. پژوهش پیش‌رو از جهات ذکر شده دارای نوآوری است.

جدول ۱. خلاصه‌ای از مطالعات انجام‌شده

ردیف	موضوع پژوهش	شماره پژوهش
۱	اهمیت و مبانی تأمین مالی خرد	۹-۴-۱
۲	ارزیابی اثرات تأمین مالی خرد	۱۵-۱۳-۱۱-۱۰-۷-۶-۵-۲-۱
۳	بیان اثرات تأمین مالی خرد	۱۳-۱۲-۷-۶-۵-۳-۱
۴	عوامل توسعه و ارتقای تأمین مالی خرد	۱۶-۱۴-۳
۵	آسیب‌شناسی تأمین مالی خرد	۸

ادبیات نظری

اعتبارات خرد

مؤسسات مالی رسمی دولتی نقش تعیین‌کننده‌ای در پرداخت وام‌های اعتباری و کمک به اقتصاد روستایی ایفا می‌نمایند که در درجه اول صنایع روستایی و کارآفرینی را هدف قرار می‌دهند. کلمات موجود در عبارت، اعتبارات و خرد به دو مفهوم اساسی اشاره می‌کند که ناشی از دیدگاه حاکم بر این رهیافت است (رحیمی، ۱۳۸۰). اگرچه این عبارت از دو واژه اعتبارات و خرد تشکیل شده است، اما برخی آن را تنها در کوچک بودن مبالغ اعتبارات منحصر ندانسته و افزون‌بر آن، کوتاه‌مدت بودن و بی‌نیاز بودن از وثیقه را نیز از ویژگی‌های اعتبارات خرد ذکر کرده‌اند (مافی، ۱۳۸۷).

انکون^۱ اعتبارات خرد را ابزار مهمی برای ارتقای تولید و مصرف به‌ویژه برای خانوارهای فقیر می‌داند (کونگ، ۲۰۰۸). به‌دیگرسخن، اعتبارات خرد به‌معنای پرداخت وام‌هایی با مبلغ کم بدون وثیقه به افراد کم‌درآمد است که این افراد در مدت زمان کوتاهی مبلغ یادشده را بازپرداخت می‌کنند. وام‌های کوچک، باعث تسهیل و توسعه کسب‌وکارهای کوچک، تثبیت اشتغال قبلی و افزایش کسب‌وکارهای جدید شده و باعث احیای اقتصاد روستایی با افزایش آگاهی و دانش توسعه کسب‌وکارهای جدید و ایجاد فرصت‌های خوداشتغالی شده است (عبدی و همکاران، ۱۴۰۰).

در برنامه اعتبارات خرد، موضوع اشتغال و کاهش فقر اهمیتی بسزا دارد. تخصیص اعتبارات خرد با سازوکار مشخص، برای پدیدآوردن یک واحد کسب‌وکار کوچک جدید یا توسعه آن است

1. Ankon

2. Cuong

که در حالت اول، تأمین سرمایه ثابت و در نتیجه پدید آوردن حداقل یک فرصت شغلی برای گرداننده واحد مورد نظر و در حالت دوم تأمین سرمایه در گردش و کاهش هزینه تولید را به دنبال دارد (حسن زاده و همکاران، ۱۳۸۵).

اعتماد به توانایی های افراد و به فعلیت در آوردن پتانسیل های آنها اصل محوری مباحث اعتبارات خرد محسوب می شود. بنابراین، باور بر این است که مردم فقیر دارای مهارت هایی هستند که بلااستفاده مانده اند و این فقدان مهارت نیست که باعث شده آنها فقیر بمانند؛ بلکه سیستم مالی باید به گونه ای تنظیم شود که از طریق در اختیار گذاشتن تسهیلات مالی لازم ظرفیت و پتانسیل های آن را به فعلیت در آورد. بدیهی است واکذاری اعتبارات بدون در نظر گرفتن شرایط و نیازهای افراد در شکل صدقه باعث وابستگی بیشتر افراد، ادامه چرخه فقر و بالارفتن دیوار فقر می شود (یونس، ۲۰۰۳).

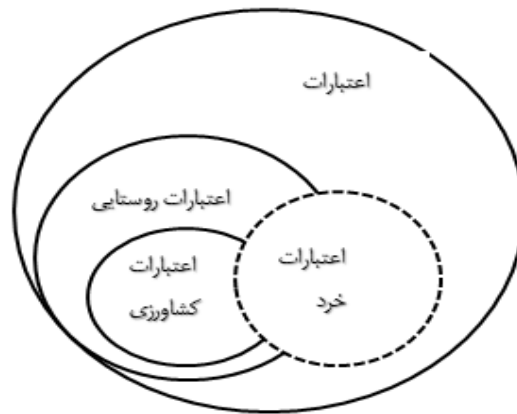
اعتبارات خرد برای اشتغال در ایران در سه قالب کلی تعریف می شود: نخست، منابعی که برای اشتغال در بودجه دولت، به ویژه در تبصره ۱۶ و تبصره ۱۸ قانون بودجه لحاظ می شود؛ دوم، منابعی که نهادهای حاکمیتی مانند بنیاد مستضعفان، کمیته امداد، بنیاد برکت و... از منابع خود استفاده می کنند و سوم، منابعی که از صندوق توسعه ملی در برخی موارد برای اشتغال هدف گذاری می شود.

تأمین مالی خرد

تأمین مالی خرد یکی از روش های تقویت دسترسی گروه های پایین درآمدی به خدمات پولی، بانکی و اعتباری است. به عبارتی در حال حاضر یکی از مشکلات عمده جوامع برای پیشرفت و توسعه مسئله فراگیر شدن فقر در جامعه است که از چالش های جدی توسعه پایدار اقتصادی است. فقر فقدان تأمین نیازهای اولیه افراد در جامعه است که از روش های مطرح در سطح بین المللی برای کاهش آن توانمندسازی فقرا از طریق تأمین مالی خرد است (قلیچ و طاهری، ۱۴۰۰).

تأمین مالی خرد یک اصطلاح جامع و چندبعدی است. امروزه در بیشتر کشورهای جهان برنامه های پرداخت اعتبارات خرد راه حلی مناسب برای ایجاد فرصت های شغلی، مقابله با فقر از راه توانمندسازی افراد کم درآمد به شمار می آید. ظهور تسهیلات خرد در اشتغالزایی و فقرزدایی به حدی است که بانک جهانی سال ۲۰۰۵ میلادی را سال «اعتبار خرد» اعلام کرد تا استفاده از این شیوه در جهان گسترش یابد. همچنین، داگلاس اعتبارات خرد را جزئی از چرخه تأمین مالی توسعه روستایی قلمداد می کند که تا حدودی با اعتبارات روستایی و کشاورزی دارای اشتراک بوده و از

طریق نهادهای مالی و اعتباری همچون بانک‌ها، اتحادیه‌های اعتباری محلی و تعاونی‌ها پرداخت می‌شود (پیرس،^۱ ۲۰۰۳).

شکل ۱. رابطه اعتبارات خرد با اعتبارات روستایی و کشاورزی؛ منبع: (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۵)

گام اول انقلاب اسلامی

مراد از گام اول انقلاب اسلامی به پیروزی انقلاب اسلامی از ۲۲ بهمن ۵۷ که به رهبری امام خمینی علیه السلام و همراهی مردم آغاز شد و تا ۴۰ سالگی انقلاب که مصادف با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به‌عنوان نقطه عطف انقلاب اسلامی ادامه داشته می‌گویند.

اشتغال پایدار

اشتغال پایدار را می‌توان یکی از اثرات مهم توسعه پایدار به‌شمار آورد که ایجاد زیرساخت‌ها و فضای کسب‌وکار در بخش‌های مختلف صنعت، تجارت، خدمات را دربرمی‌گیرد (ضیائی‌بیگدلی، ۱۳۸۲). اشتغال پایدار شامل مشاغلی است که به‌صورت مستمر فعالیت داشته و دچار نوسانات شدیدی نشوند. درواقع، اشتغال پایدار نوعی از سطح اشتغال است که موجب راه‌حل معیشتی شده و یکی از ارکان مهم مفهوم توسعه پایدار تلقی می‌شود (سجاسی‌فیداری و همکاران، ۱۳۹۳).

1. Pearce

یافته‌های پژوهش

پس از مطالعات انجام‌شده، تلاش شد از منظرهای گوناگون آسیب‌های پرداخت تسهیلات خرد در گام اول انقلاب اسلامی احصا شود که به ترتیب در ادامه هر یک از این مؤلفه‌ها شرح داده می‌شود:

۱. عدم دسترسی به اطلاعات متقاضیان

از جمله مشکلاتی که معمولاً نهادهای مالی با آن روبه‌رو هستند عدم برخورداری از اطلاعات موردنیاز آنهاست که این امر در زمینه ارائه خدمات مربوط به تسهیلات بیشتر به چشم می‌خورد. اطلاعاتی مانند سابقه تراکنش‌های مالی، تسهیلات پیشین، میزان دارایی فعلی متقاضی و علت دقیق درخواست او، می‌تواند معیارهایی باشد که بانک‌ها از آنها در مورد اتخاذ تصمیم جهت پرداخت تسهیلات استفاده کنند. اگرچه در سال‌های اخیر برخی از بانک‌ها عبور از فرایند اعتبارسنجی را شرط دریافت تسهیلات برای متقاضیان عنوان کرده‌اند، اما به نظر می‌رسد اقدامات صورت‌گرفته هنوز با خلأهای فراوانی روبه‌روست (افقهی، ۱۴۰۱).

موضوع دسترسی به اطلاعات متقاضیان در بین روستاییان و ساکنان مناطق کم‌برخوردار مشکل جدی‌تری به نظر می‌رسد. در مورد این دسته از متقاضیان و به دلیل قرارگرفتن آنها در مناطق کم‌برخوردار، برخی از اطلاعات هویتی نیز در دسترس نیست و این امر افزون بر فقدان اطلاعات در زمینه فعالیت‌های مالی متقاضیان، کار را برای نهادهای مالی سخت‌تر کرده است.

۲. نکول متقاضیان

از دیگر آسیب‌های تأمین مالی خرد که دامن‌گیر نهادهای مالی است، نکول راهبردی متقاضیان است. نکول راهبردی بدان معناست که متقاضیان تسهیلات دریافتی را به بانک یا نهاد مالی دیگر بازنگردانند. این موضوع افزون بر اینکه منابع در اختیار نهاد مالی را برای پرداخت تسهیلات بیشتر کاهش می‌دهد و دسته‌ای از متقاضیان نمی‌توانند از این اعتبارات بهره‌مند شوند، پایداری نهاد مالی را نیز تهدید کرده و به معلق شدن آن منجر می‌شود (عرب‌مازار، ۱۳۹۰).

۳. معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین

یکی از چالشی‌ترین مسائل موجود در زمینه تسهیلات، به‌ویژه تسهیلات خرد که متقاضیان آنها از توانایی اقتصادی کمتری برخوردار هستند فقدان وثایق و تضامین مناسب به‌منظور تسلیم آنها به بانک‌هاست. در گزارش سال ۲۰۰۶ بانک جهانی، اصلی‌ترین مانع دریافت تسهیلات خرد در هند را فقدان وثیقه مناسب دانسته‌اند.

نمونه دیگر این موضوع در بنگلادش نیز وجود دارد. در بنگلادش، بانک‌ها برای کارکردن با مردم فقیر با مشکلات واقعی دست‌به‌گریبان هستند. بانک‌ها مقید به رویه‌های خاص خود و با بوروکراسی‌های پیچیده بوده و مشکل وثیقه نیز همچنان وجود دارد. بانک‌ها در مواجهه با متقاضیان کم‌درآمد از پرداخت اعتبار به آنها ممانعت و ثابت کرده‌اند که تمایلی به ارائه خدمات به این اقشار جامعه ندارند (یونس، ۲۰۰۷).

۴. عدم دسترسی به شعب بانکی و دیگر نهادهای مالی

شاید در نگاه اول مشکل عدم دسترسی به شعب بانکی و دیگر نهادهای مالی چندان مهم به نظر نرسد؛ اما پرداخت اعتبارات خرد یکی از سیاست‌هایی است که دولت‌ها از آن در جهت اشتغال‌زایی و کارآفرینی، توسعه کسب‌وکارهای موجود، مبارزه با فقر و محرومیت‌زدایی استفاده می‌کنند. طبیعی است که این دسته از افراد معمولاً در مناطقی سکونت دارند که از لحاظ دسترسی به خدمات مالی و بانکی نیز با مشکلات متعددی مواجه‌اند. ساکنان مناطق کم‌برخوردار و روستایی گواه این مسئله هستند که امکانات رفت‌وآمد پایین برای مردم محروم و وجود مناطق صعب‌العبور و وضعیت آب‌وهوای وخیم، مانع جابه‌جایی آسان مردم بین شهرهای مختلف در مناطق محروم بوده است (شریفی و همکاران، ۱۳۹۴). عواملی از این نوع باعث می‌شود تا اهداف مدنظر به درستی محقق نشوند.

۵. فقدان قراردادهای متناسب با رسته‌های شغلی

همان‌طور که گفته شد معمولاً تسهیلات خرد با اهداف توسعه کسب‌وکار و کارآفرینی به متقاضیان پرداخت می‌شود. این تسهیلات طیف گسترده‌ای از متقاضیان در رسته‌های شغلی متعددی را شامل می‌شود که هرکدام از آنها برای ایجاد یا توسعه کسب‌وکار خود مقتضیاتی دارند (حسینی و نادری‌مهدیی، ۱۴۰۰). به‌عنوان مثال، متقاضی تسهیلات در رسته شغلی دام‌سبک برای بازگرداندن منابع و شروع اقساط تقریباً یک سال زمان نیاز دارد تا به فرض موفقیت در کسب‌وکار ایجاد شده به سودآوری برسد و توان بازپرداخت اقساط را داشته باشد.

مثال دیگر در مورد رسته‌های خدماتی است که معمولاً فعالیت‌های زودبازدهی دارند و توان پرداخت اقساط را پس از ماه‌های اولیه دریافت تسهیلات دارا می‌باشند. تفاوت دیگری نیز که در کشور ما وجود دارد، با توجه به گستردگی میهن عزیزمان، مذاهب و ادیان مختلفی دارای تابعیت ایران هستند که ممکن است متقاضی تسهیلات خرد نیز باشند. بالطبع قوانین و احکام شرعی

هرکدام از فرق و مذاهب با دیگری متفاوت بوده و نمی‌توان یک نسخه واحد برای همه متقاضیان در نظر گرفت.

عدم توجه به نیازهای متعدد و متفاوت متقاضیان در هنگام انعقاد قرارداد باعث می‌شود که بخشی زیادی از آنها مجبور به صوری‌سازی شرایط شده و بخش دیگر نیز نتوانند به صورت موفق از تسهیلات پرداختی استفاده کنند و خود باعث مشکلات فراوان دیگری شوند.

۶. عدم همکاری سازمان‌های متولی امر

فقدان رویکردی منسجم و کل‌نگر در زمینه تأمین مالی خرد موجب موازی‌کاری و همپوشانی فعالیت نهادهای فعال در این زمینه شده است. از جمله نهادهای فعال در پرداخت تسهیلات خرد می‌توان به بانک قرض‌الحسنه مهر ایران، بانک قرض‌الحسنه رسالت، بانک کشاورزی، بنیاد برکت، بنیاد مستضعفان، کمیته امداد، سازمان بهزیستی، صندوق اشتغال و کارآفرینی ایشارگران، صندوق نوآوری و شکوفایی، صندوق زنان روستایی و بسیج سازندگی اشاره کرد. موازی‌کاری، عدم انتقال تجربیات، هدررفت منابع و عدم همکاری و استفاده از ظرفیت‌های مشترک، تنها گوشه‌ای از آفت‌هایی است که از فقدان هماهنگی بین نهادهای متولی منتج می‌شود (احمدیان، ۱۳۹۵).

گفتنی است نبود هماهنگی تنها به مجریان تأمین مالی خرد منحصر نشده و در لایه سیاست‌گذاری نیز فقدان هماهنگی به چشم می‌خورد. از جمله نهادهای سیاست‌گذاری که در زمینه تأمین مالی خرد فعالیت دارند می‌توان به مجلس شورای اسلامی، بانک مرکزی و نظام بانکی کشور اشاره کرد که نمونه‌ای از ناهماهنگی در این نهادها در تبصره ۱۶ و ۱۸ قانون سالانه بودجه^۱ کشور دیده می‌شود (حبیب‌اله پورزرشکی و خسروی، ۱۴۰۰). بروز مواردی این چنین باعث بروز اختلاف متعددی می‌شود و در نهایت متقاضیان نمی‌توانند به درستی از این تسهیلات بهره‌مند شوند و اهداف این برنامه‌ها به صورت کامل محقق نخواهد شد.

۷. مشکل بازاریابی محصولات

به دلیل نبود بازاریابی مناسب محصولات، افزون بر اینکه بیشتر سود حاصل از فروش محصولات به واسطه‌ها و دلالان می‌رسد، فقدان زیرساخت‌های فیزیکی مانند بسته‌بندی، حمل و نقل، صنایع

۱. تبصره ۱۶. تسهیلات تکلیفی است که به منابع و مصارف تسهیلات قرض‌الحسنه اجتماعی می‌پردازد. تبصره ۱۸. حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال آفرین که به منظور حمایت از تولید و اشتغال پایدار و رشد تولید ملی در قانون بودجه کشور آمده است.

تبدیلی و غیره، باعث افزایش خرابی محصولات و کاهش سودآوری در بین خانوارهای روستایی شده و بازاریابی محصولات روستایی به‌عنوان یک‌روند پیچیده مسئله‌ساز شده است. به‌دلیل ارتباط بازاریابی محصولات کشاورزی با توسعه روستایی و نقشی که بازاریابی محصولات می‌تواند در افزایش درآمد و اقتصاد خانوارهایی روستایی داشته باشد، حل این مشکلات و چالش‌های پیش‌روی کشاورزان در زمینه بازاریابی محصولات، لازم و ضروری است (عناستانی و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۷).

۸. مشکل تأمین نهاده

نهاده‌های تولید در علم اقتصاد آن چیزی است که در فرایند تولید برای تولید محصولات به کار می‌رود. مقادیر ورودی‌های مختلف مورد استفاده، تعیین‌کننده کمیت خروجی طبق یک رابطه تابع تولید است. یکی از مهم‌ترین مسائلی که پیش‌روی روستاییان قرار دارد آن است که پس از ایجاد کسب‌وکارهای خاص در برخی از مناطق با این مشکل مواجه شده‌اند که نهاده‌های کافی برای تولید محصول در منطقه مورد نظر یافت نمی‌شود (امیری و همکاران، ۱۳۹۳).

۹. بانک‌پذیر نبودن مردم

بانک‌پذیر نبودن مردم بدان معناست که آنها به‌دلیل عدم آموزش صحیح توان استفاده از خدمات بانکی به‌صورت کامل را نداشته و بدین علت نمی‌تواند مبادله بدون چالشی با بانک داشته باشد. بانک‌پذیر بودن افراد شرط لازم دریافت خدمات مالی است و پرداخت تسهیلات تنها در این صورت است که می‌تواند به درآمدزایی، بازپرداخت وام، پس‌انداز و ایجاد دارایی منجر شود. بخش قابل توجهی از مخاطبان و متقاضیان تسهیلات، قواعد بانکی را نشناخته و از قواعد و روابط مالی آگاهی چندانی ندارند. گفتنی است نهاده‌های مالی فعال در زمینه پرداخت تسهیلات خرد همچون بانک‌ها، اصلی‌ترین نقش را در بانک‌پذیر کردن مردم ایفا می‌کنند (بهمن‌پور، ۱۳۹۳).

۱۰. صوری‌سازی شرایط گرفتن وام

در صوری شدن قراردادها با اینکه به‌ظاهر قرارداد شرعی در بانک امضا می‌شود، اما در عمل تنها چند فاکتور صوری به بانک‌ها تحویل داده می‌شود. حجم این فاکتورهای صوری ارائه شده به بانک و شیوع آن به‌گونه‌ای گسترده بوده است که بسیاری از اقتصاددانان و فقیهان رأی به ربوی بودن این معاملات داده‌اند. در فقه به‌موجب قاعده «العقود تابع للقصد» معاملات که در آن فقدان قصد

انشاء باشد، باطل است و آن معامله یک معامله ربوی خواهد بود (شهنازی و پناهی، ۱۳۹۵). در عقود بانکی برای دریافت تسهیلات اشتغال‌زایی، پیش فاکتور ارائه می‌شود و جعل بودن پیش فاکتور سبب می‌شود تا مشروعیت کل فرایند، مورد پرسش قرار گیرد.

۱۱. توجیه افراد نسبت به مسئله بلاعوض نبودن تسهیلات

یکی از مسائل فرهنگی مهمی که در لایه کمتر برخوردار جامعه جاری است، آن است که به دلیل قرارگرفتن در عسرت و فقر اقتصادی شدید و ازسوی دیگر انتظارات بالا از حاکمیت اسلامی، گمان می‌کنند هرگونه تسهیلات پرداختی از ناحیه حکومت باید بلاعوض باشد و تسهیلات‌دهنده حق بازپس‌گیری آن را ندارد. همین امر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات نهادهای حکومتی که در حوزه فقرزدایی و اشتغال‌زایی فعالیت می‌کنند، در سالیان اخیر بروز و ظهور جدی داشته است.

۱۲. عدم‌بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات

در شرایط به‌شدت رقابتی فعلی جهان، بنگاه‌های اقتصادی نمی‌توانند بدون تطابق با شرایط موجود و داشتن راهبرد، طرح و مدل کسب‌وکار به رقابت پرداخته و به حیات خود ادامه دهند و به‌ضرورت یکی از عوامل موفقیت در هر کسب‌وکار، داشتن طرح اقتصادی موجه و منسجم توسط صاحب کسب‌وکار است (نیرومند و همکاران، ۱۳۸۹). لکن حجم بالای متقاضیان تسهیلات، نبود سازوکاری مناسب و نیروی انسانی متخصص جهت بررسی طرح‌های اقتصادی سبب عدم‌بررسی دقیق طرح‌ها شده است. این امر عواقبی همچون انحراف تسهیلات، شکست کسب‌وکار و نکول را در بازپرداخت اقساط داشته است.

۱۳. عدم‌مهارت و توانایی لازم متقاضی

یکی از معضلات جدی در فرایند پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی آن است که متقاضیان، صلاحیت‌های فنی، مهارتی و تجربه کافی در رسته شغلی خود ندارند که این امر با وجود افزایش ریسک نکول، سبب هدررفت منابع و ایجاد بحران فردی و خانوادگی برای خود متقاضیان نیز می‌شود.

۱۴. فساد و انحراف در احراز مهارت و توانایی لازم متقاضی

از دیگر مسائل مهم پیش‌رو در پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی فساد و انحراف در احراز صلاحیت مهارت و توانایی لازم در رشته شغلی متقاضی برای آغاز کسب‌وکار است. بررسی صلاحیت متقاضیان، که معمولاً توسط اتحادیه‌های صنفی و همکاری بانک‌ها صورت می‌پذیرد، ممکن است به‌صورت دقیق انجام نشود. عدم بررسی توانایی متقاضیان تسهیلات بنا به دلایلی همچون تبانی و یا عدم دقت کافی نهادهای ذی‌ربط سبب می‌شود ریسک ناشی از نکول تسهیلات پرداختی برای ایجاد کسب‌وکار افزایش یابد.

۱۵. ناتوانی مالی لازم در بازپرداخت اقساط

صلاحیت مالی از جمله نخستین شروطی است که بانک برای پرداخت تسهیلات در نظر می‌گیرد، اگر فردی برخوردار از مالی مناسبی نداشته باشد، برای بانک مخاطره نکول تسهیلات را ایجاد خواهد کرد. به‌همین دلیل بانک‌ها در اقتصاد متعارف معمولاً اندازه تسهیلات پرداختی را با توان مالی فرد در سطح مناسبی تنظیم می‌کنند تا از بازپرداخت وام از ناحیه تسهیلات‌گیرندگان مطمئن باشد؛ اما یکی از مشکلات جدی در این حوزه آن است که عمده متقاضیان تسهیلات، حداقل توانایی و صلاحیت مالی را ندارند (رجب‌زاده‌مغانی و همکاران، ۱۳۹۶).

۱۶. عدم نظارت کافی بر پروژه‌های اقتصادی پس از گرفتن تسهیلات

نظارت و ارزیابی یکی از مراحل جدایی‌ناپذیر و بسیار مهم در هر برنامه است. نبود نظارت و ارزیابی هم امکان انحراف برنامه در حین اجرا را چندبرابر می‌کند و هم میزان دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده آن را به‌شدت کاهش می‌دهد و افزون‌بر اینها موجبات درج‌ازدن برنامه و تکرار اشتباهات گذشته را فراهم می‌آورد (عبادی و رضائی، ۱۳۹۷).

موانع و محدودیت‌های فیزیکی (مانند نبود بازارها، جاده و در مجموع، مشکلات ساختاری و زیربنایی) عملیات نظارت را بر مشتریان تأمین مالی خرد با مشکلات متعددی روبه‌رو می‌نماید. هزینه بالای نظارت در تأمین مالی خرد می‌تواند به مشکل کژگزینی نیز منجر بشود. چون معلوم است انتخاب معکوس زمانی رخ می‌دهد که نهادهای مرتبط با پرداخت تسهیلات خرد نتوانند به‌درستی به ارزیابی و تشخیص شایسته‌ترین طرح اقتصادی جهت تأمین مالی بپردازند (احمد، ۲۰۰۲^۱). از این‌رو، یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها جهت دستیابی به اشتغال پایدار، شناسایی

طرح‌های موفق و جلوگیری از انحراف تسهیلات نظارت بر پروژه‌هاست که افزون‌بر انحراف تسهیلات، امکان‌سنجی اثربخشی تسهیلات را نیز افزایش می‌دهد؛ اما به علت فقدان زیرساخت و نبود نیروی انسانی، نظارت نیز به یکی از چالش‌های اساسی در حوزه پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی تبدیل شده است.

۱۷. پایین بودن سطح کیفی محصولات روستایی

امروزه برخورداری از استانداردهای کیفی در کالاهای تولیدی موضوع بسیار مهمی در مسائل مربوط به بازاریابی را شامل شده و توجه بیش‌ازپیش مصرف‌کنندگان به این نکته را به خود جلب کرده است. با توجه به سطح کیفی نسبتاً پایین محصولات روستایی بر مبنای استانداردهای موجود (با وجود مزیت بالای محصولات روستایی همچون ارگانیک بودن)، این محصولات چه برای مصرف‌کنندگان خرد و چه برای بنگاه‌های تولیدی بازاریابی لازم را نداشته باشند و در گردونه رقابت با محصولات دارای مزیت در این زمینه باقی نمانند (مرادنژادی و واحدی، ۱۳۹۸).

۱۸. عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید

زنجیره ارزش یکی از ابزارهای کلاسیک در تحلیل کسب‌وکار است. یک زنجیره ارزش برای توصیف کلیه فعالیت‌های تجاری موردنیاز برای ایجاد یک محصول از ابتدا تا پایان استفاده می‌شود (به‌عنوان مثال، طراحی، تولید، بازاریابی و توزیع). استفاده از تحلیل زنجیره ارزش می‌تواند به کارآفرینان کمک کند تا موقعیت کسب‌وکار را در مقایسه با کسب‌وکارهای رقیب، درک و تحلیل کنند. عدم توجه به زنجیره ارزش مسائل متعددی را ایجاد خواهد کرد: مسئله اول آن است که اشتغال ایجاد شده مزیت رقابتی مناسبی نداشته باشد؛ دوم آنکه، کسب‌وکارهای جدید، باعث رونق کل بازار و تقویت کسب‌وکارهای موجود و افزایش بهره‌وری کل زنجیره نخواهد شد (سادی و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین، توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید می‌تواند به‌عنوان محرکی برای بهبود فرایندهای کسب‌وکار، تنوع فعالیت‌های اقتصادی، افزایش کیفیت تولیدات و افزایش رقابت‌پذیری استفاده شود.

۱۹. مواجهه با شوک‌های اقتصادی

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های پیش‌روی تسهیلات‌گیرندگان به‌ویژه در بخش اشتغال، شوک‌های اقتصادی همچون شوک‌های ارزی، شوک‌های جغرافیایی و زیست‌محیطی و شوک تورم می‌باشد.

گفتنی است این شوک‌ها چه در ابتدای شکل‌گیری شغل و چه در ادامه حیات یک کسب‌وکار سبب می‌شود طرح اقتصادی با شکست مواجه شده و در ادامه نیز بحران‌های دیگری همچون نکول بالای تسهیلات را به همراه خواهد داشت (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی است و در پی شناسایی آسیب‌های پرداخت تسهیلات خرد و ارزیابی تطابق اهمیت و عملکرد هریک از این مؤلفه‌ها در گام اول انقلاب اسلامی، با تأکید بر اشتغال پایدار می‌باشد. از این رو راهبرد پژوهش در مرحله اول با رویکرد کیفی است، و با روش مصاحبه و تحلیل آنها مؤلفه‌های پایه شناسایی شدند؛ در مرحله بعد با استفاده از فن اهمیت-عملکرد، اولویت‌های هریک از مؤلفه‌ها در کشور ارزیابی و مشخص شدند. در ادامه به تفصیل روش‌های تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش بیان شده است.

تحلیل اهمیت عملکرد

تحلیل اهمیت عملکرد، یک ابزار مدیریتی مشهور است که در سال‌های اخیر به‌طور گسترده‌ای برای شناسایی نقاط قوت و ضعف محصولات، خدمات و مؤسسات در صنایع گوناگون به کار می‌رود. این رویکرد بینشی برای مدیران جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف سازمان فراهم می‌کند (جلالی و همکاران، ۱۳۹۵). اگرچه این فن در ابتدا ابزاری برای بازاریابی و نگرش‌سنجی مشتریان بود که توسط مارتیال و جیمز ارائه شد (مارتیلا^۱ و جیمز^۲، ۱۹۷۷)، اما منطق آن به‌نحوی است که قابلیت نگرش‌سنجی در راستای بهبود تصمیم‌گیری و کمک به تصمیم‌گیرندگان در زمینه‌های مختلف را دارا می‌باشد.

این فن در صنایع مختلف خدماتی و تولیدی مانند خدمات الکترونیک (سنگ‌ونگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۱)، توریسم (دنگ^۴، ۲۰۰۷)، سلامت و خدمات درمانی (دیکسیت^۵، ۲۰۱۶)، صنایع خلاق (هاونگ^۶ و تو^۷، ۲۰۱۸) و به کار گرفته شده است.

-
1. Martilla
 2. James
 3. Seng Wong
 4. Deng
 5. Dixit
 6. Huang
 7. To

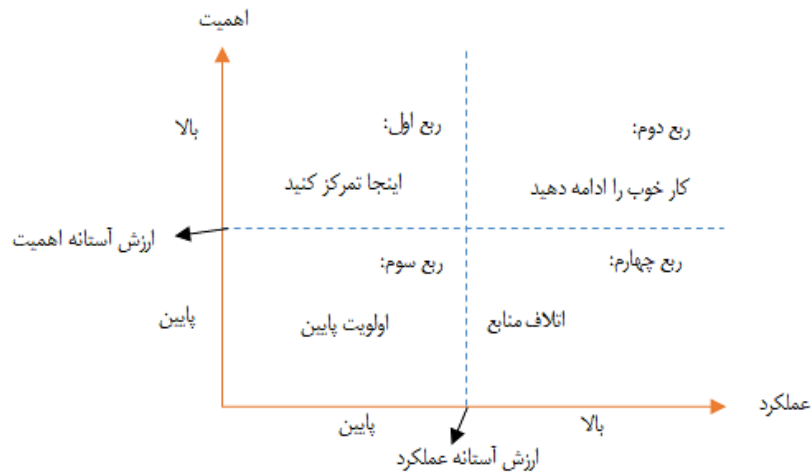
مدل تحلیل اهمیت-عملکرد، برای تطبیق وضع موجود با وضع مطلوب یا بهینه از کارایی و خاصیت خوبی برخوردار است. این مدل با بررسی میزان اهمیت و درجه عملکرد عوامل هر موضوع با استفاده از روش نخبگانی و پرسش نامه می‌تواند در شناخت و آسیب‌شناسی وضعیت موجود و ارائه راهبرد و راهکار مؤثر باشد. نقش این ماتریس که دارای چهار قسمت (چارک) است و در هر چارک، راهبرد خاصی قرار دارد، کمک به فرایند تصمیم‌گیری است. در این مدل، از میانگین داده‌های مربوط به سطح عملکرد و میانگین داده‌های مربوط به درجه اهمیت هر یک از عوامل، برای تعیین مختصات هر شاخص و نمایش آن در ماتریس اهمیت-عملکرد، استفاده می‌شود. به این ترتیب، با جفت‌شدن این دو مجموعه از مقادیر، هر یک از عوامل در یکی از چهار ربع ماتریس اهمیت-عملکرد قرار می‌گیرند (سلیمان^۱ و هشام، ۲۰۰۸).

ناحیه اول (ناحیه توجه حیاتی): پاسخ‌دهندگان، عوامل را از نظر اهمیت بسیار بالا ارزیابی می‌کنند؛ ولی سطح عملکرد این عوامل به نسبت پایین است، بنابراین باید تلاش‌های بهبود و توسعه را در این ناحیه متمرکز کرد.

ناحیه دوم (ناحیه تداوم وضعیت عالی): پاسخ‌دهندگان عوامل را از نظر اهمیت بسیار بالا ارزیابی می‌کنند و سازمان نیز در این شاخص‌ها عملکرد بسیار خوبی دارد؛ بنابراین باید در مورد این شاخص‌ها مثل گذشته عمل کرد.

ناحیه سوم (ناحیه اولویت پایین): عوامل از نظر اهمیت و عملکرد در سطح پایین قرار می‌گیرند و منابع محدودی باید به این ناحیه از طرف سازمان اختصاص داده شود.

ناحیه چهارم (ناحیه قابل کاهش): عواملی که در این ناحیه قرار می‌گیرند، از نظر پاسخ‌دهندگان اهمیت چندانی ندارند؛ ولی از عملکرد نسبی بالایی برخوردارند. پاسخ‌دهندگان از عملکرد بالای سازمان در مورد این شاخص خرسندند؛ ولی مدیران باید تلاش‌های فعلی خود را بر این ویژگی‌ها به شدت محدود کنند (نقوی، ۱۳۹۶).

شکل ۲. مدل ربعی تحلیل اهمیت-عملکرد

منبع: آذر و همکاران، ۱۳۹۵

جامعه نمونه

در بخش اهمیت-عملکرد مؤلفه‌های شناسایی شده، نظر مجموعه‌ای از ۷۰ نفر از مدیران وزارت کار و رفاه اجتماعی، مدیران و خبرگان حوزه محرومیت‌زدایی و پیشرفت منطقه‌ای در نهادهای حاکمیتی (بنیاد مستضعفان، ستاد اجرایی فرمان امام، کمیته امداد امام خمینی) و خبرگان دانشگاهی بررسی شد که هرکدام به‌نوعی درگیر با پرداخت تسهیلات خرد جهت اشتغال پایدار بودند. علت انتخاب این افراد آن بود که نگرش و نظر آنها، به‌واسطه فعالیت‌هایشان در زمینه تسهیلات خرد می‌تواند رهنمودهای اثربخشی برای بهبود وضعیت حاضر ایفا کند. درعین حال، برای انتخاب این افراد معیارهای موردنظر بود که برخی از این معیارها عبارت‌اند از: داشتن تجربه اجرایی در زمینه تسهیلات خرد یا زمینه علمی در این حوزه اعم از تألیف کتاب مقاله، تدریس، سخنرانی علمی، همچنین میانگین تجربه مخاطبان مخاطبان در این حوزه بیش از پنج سال بوده است.

فرایند این پژوهش پس از مرور مبانی نظری و پیشینه پژوهش، به‌طور خلاصه در قالب نمودار زیر بیان شده است.

شکل ۳. فرایند پژوهش حاضر

نتایج پژوهش

در این بخش نتایج پژوهش را در سه جدول که ارائه شده است به ترتیب مورد بررسی قرار داده و دلالت های آن را مورد واکاوی قرار می دهیم.

جدول ۲. ضریب عملکرد و اهمیت مؤلفه ها

موضوع	کد موضوع	ضریب اهمیت	ضریب عملکرد
نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم برخوردار	۱۰Q	۰٫۲۰۹۰	۰٫۲۲۸۵
نکول بالای تسهیلات پرداختی	۱۸Q	۰٫۲۹۵۲	۰٫۲۰۳۰
توجه افراد نسبت به مسئله بلاعوض نبودن تسهیلات	۰۳Q	۰٫۲۹۹۵	۰٫۱۹۹۶
عدم بررسی دقیق طرح های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات	۱۷Q	۰٫۶۵۸۵	۰٫۱۹۴۸
مشکل تأمین نهاده	۰۶Q	۰٫۴۰۷۹	۰٫۱۸۳۸
فساد و انحراف در احراز مهارت و توانایی لازم متقاضی	۰۸Q	۰٫۳۹۳۴	۰٫۱۷۵۳
ناتوانی مالی لازم در بازپرداخت اقساط	۰۲Q	۰٫۴۶۹۰	۰٫۱۶۲۵
عدم نظارت کافی بر پروژه های اقتصادی پس از گرفتن تسهیلات	۱۶Q	۰٫۵۲۲۹	۰٫۱۵۷۱
صوری سازی شرایط گرفتن وام	۰۵Q	۰٫۵۰۶۲	۰٫۱۵۶۳
بانک پذیر نبودن مردم	۰۴Q	۰٫۲۵۱۲	۰٫۱۵۵۰
عدم مهارت و توانایی لازم متقاضی	۰۱Q	۰٫۴۰۴۳	۰٫۱۴۸۱
پایین بودن سطح کیفی محصولات روستایی	۱۵Q	۰٫۳۰۶۵	۰٫۱۳۴۸
فقدان قراردادهای متناسب با رسته های شغلی	۱۳Q	۰٫۵۷۶۱	۰٫۱۳۴۳
مشکل بازاریابی محصولات	۰۷Q	۰٫۵۱۲۴	۰٫۱۳۳۶
فقدان پایگاه اطلاعاتی متقاضیان	۱۱Q	۰٫۵۴۵۵	۰٫۱۲۹۸
عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل های جدید	۱۲Q	۰٫۶۹۳۳	۰٫۱۲۸۷
معضل سخت گیری در گرفتن وثایق و تضامین	۰۹Q	۰٫۶۰۵۷	۰٫۱۲۷۸
عدم همکاری سازمان های متولی امر	۱۹Q	۰٫۵۵۵۱	۰٫۱۲۶۳
مواجهه با شوک های اقتصادی (تورم - رکود - ...)	۱۴Q	۰٫۵۲۱۴	۰٫۰۹۰۹

منبع: یافته های پژوهش

با توجه به جدول ۲، نوزده مؤلفه از یافته‌های پژوهش و مصاحبه با نخبگان این حوزه استخراج شده که به ترتیب پنج مورد اولی با ضریب اهمیت بالا در گام اول انقلاب اسلامی عبارت‌اند از:

۱. عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید با ضریب اهمیت ۰/۶۹۳۳؛
 ۲. عدم بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات با ضریب اهمیت ۰/۶۵۸۵؛
 ۳. معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین با ضریب اهمیت ۰/۶۰۵۷؛
 ۴. فقدان قراردادهای متناسب با رشته‌های شغلی با ضریب اهمیت ۰/۵۷۶۱؛
 ۵. عدم همکاری سازمان‌های متولی امر با ضریب اهمیت ۰/۵۵۵۱؛
- و همچنین، «نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم‌برخوردار» با ضریب اهمیت ۰/۲۰۹۰ کمترین اهمیت را در بین نوزده مؤلفه اخیر داشته است.
- و همچنین، براساس تحلیل عملکرد جدول ۲، به ترتیب پنج مورد اولی با ضریب عملکرد بالا در گام اول انقلاب اسلامی عبارت‌اند از:

۱. «تأسیس شعب بانکی در مناطق روستایی و کم‌برخوردار» با ضریب عملکرد ۰/۲۲۸۵؛
 ۲. «کاهش نکول تسهیلات پرداختی با ضریب عملکرد» ۰/۲۰۳۰؛
 ۳. «توجیه افراد نسبت به مسئله بلاعوض نبودن تسهیلات» با ضریب عملکرد ۰/۱۹۹۶؛
 ۴. «بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات» با ضریب عملکرد ۰/۱۹۴۸؛
 ۵. «حل مسئله تأمین نهاده با ضریب عملکرد» با ضریب عملکرد ۰/۱۸۳۸.
- گفتنی است مؤلفه «مواجهه با شوک‌های اقتصادی (تورم - رکود - ...» با ضریب عملکرد ۰/۰۹۰۹ کمترین عملکرد را در بین دیگر مؤلفه‌ها در گام اول انقلاب اسلامی داشته است.

جدول ۳. وزن خالص و ناخالص مؤلفه‌ها

وزن خالص	وزن ناخالص	کد موضوع	موضوع
۰/۱۲۸۱	۰/۳۹۱۴	۱۲Q	عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید
۰/۱۰۰۰	۰/۳۰۵۴	۱۷Q	عدم بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات
۰/۰۹۴۷	۰/۲۸۹۴	۰۹Q	معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین
۰/۰۸۳۳	۰/۲۵۴۵	۱۳Q	فقدان قراردادهای متناسب با رشته‌های شغلی
۰/۰۷۷۹	۰/۲۳۸۰	۱۹Q	عدم همکاری سازمان‌های متولی امر
۰/۰۷۴۲	۰/۲۲۶۸	۱۱Q	فقدان پایگاه اطلاعاتی متقاضیان
۰/۰۷۳۵	۰/۲۲۴۵	۱۴Q	مواجهه با شوک‌های اقتصادی (تورم - رکود - ...)
۰/۰۶۳۵	۰/۱۹۴۱	۰۷Q	مشکل بازاریابی محصولات
۰/۰۶۲۶	۰/۱۹۱۳	۱۶Q	عدم نظارت کافی بر پروژه‌های اقتصادی پس از پرداخت تسهیلات
۰/۰۵۸۰	۰/۱۷۷۱	۰۵Q	صوری‌سازی شرایط گرفتن وام

وزن خالص	وزن ناخالص	کد موضوع	موضوع
۰/۰۴۷۱	۰/۱۴۳۸	۰۲Q	ناتوانی مالی لازم در بازپرداخت اقساط
۰/۰۳۳۹	۰/۱۰۳۶	۰۱Q	عدم مهارت و توانایی لازم متقاضی
۰/۰۲۹۹	۰/۰۹۱۴	۰۶Q	مشکل تأمین نهاد
۰/۰۲۸۱	۰/۰۸۵۸	۰۸Q	فساد و انحراف در احراز مهارت و توانایی لازم متقاضی
۰/۰۱۷۲	۰/۰۵۲۶	۱۵Q	پایین بودن سطح کیفی محصولات روستایی
۰/۰۰۹۸	۰/۰۲۹۹	۰۳Q	توجه افراد نسبت به مسئله بلاعوض نبودن تسهیلات
۰/۰۰۸۹	۰/۰۲۷۲	۱۸Q	نکول بالای تسهیلات پرداختی
۰/۰۰۷۹	۰/۰۲۴۲	۰۴Q	بانک‌پذیر نبودن مردم
۰/۰۰۱۳	۰/۰۰۴۱	۱۰Q	نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم‌برخوردار

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به اهمیت هریک از مؤلفه‌ها، عملکرد موجود در آن حوزه و سیاست‌هایی که در این باره وجود دارد، اگر بخواهیم اولویت‌های پرداختن به مؤلفه‌های نوزده‌گانه را بررسی کنیم، ترتیب بالاترین اولویت که برای مقام سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازان اهمیت دارد و در اولویت اول باید بدان پرداخته شود مؤلفه‌های ذیل هستند:

عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید که ضریب اولویت (وزن خالص) آن ۰/۱۲۸۱ بوده است، پس از آن به ترتیب عدم بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات با ضریب اولویت ۰/۰۱۰۰۰، معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین با ضریب اولویت ۰/۰۹۴۷، نبود قراردادهای متناسب با رشته‌های شغلی با ضریب اولویت ۰/۰۸۳۳، عدم همکاری سازمان‌های متولی امر با ضریب اولویت ۰/۰۷۷۹ از مهم‌ترین اولویت‌ها هستند. همچنین، آخرین اولویت‌های ما به ترتیب عبارت‌اند از: نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم‌برخوردار با ضریب اولویت (وزن خالص) ۰/۰۰۱۳، بانک‌پذیر نبودن مردم با ضریب اولویت ۰/۰۰۷۹ و نکول بالای تسهیلات پرداختی با ضریب اولویت ۰/۰۰۸۹ هستند.

جدول ۴. طبقه‌بندی و تعیین ماهیت مؤلفه‌ها

ماهیت	وزن خالص	کد	موضوع
محل خنثی	۰/۰۰۷۹	۰۴Q	بانک‌پذیر نبودن مردم
محل تمرکز	۰/۱۲۸۱	۱۲Q	عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید
محل تمرکز	۰/۰۹۴۷	۰۹Q	معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین
محل تمرکز	۰/۰۸۳۳	۱۳Q	فقدان قراردادهای متناسب با رشته‌های شغلی
محل تمرکز	۰/۰۷۷۹	۱۹Q	عدم همکاری سازمان‌های متولی امر
محل تمرکز	۰/۰۷۴۲	۱۱Q	فقدان پایگاه اطلاعاتی متقاضیان
محل تمرکز	۰/۰۷۳۵	۱۴Q	مواجهه با شوک‌های اقتصادی (تورم - رکود - ...)

ماهیت	وزن خالص	کد	موضوع
محل تمرکز	۰/۰۶۳۵	۰۷Q	مشکل بازاریابی محصولات
محل تمرکز	۰/۰۵۸۰	۰۵Q	صوری سازی شرایط گرفتن وام
محل تمرکز	۰/۰۳۳۹	۰۱Q	عدم مهارت و توانایی لازم متقاضی
محل تمرکز	۰/۰۱۷۲	۱۵Q	پایین بودن سطح کیفی محصولات روستایی
ادامه استراتژی	۰/۱۰۰۰	۱۷Q	عدم بررسی دقیق طرح های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات
ادامه استراتژی	۰/۰۶۲۶	۱۶Q	عدم نظارت کافی بر پروژه های اقتصادی پس از گرفتن تسهیلات
ادامه استراتژی	۰/۰۴۷۱	۰۲Q	ناتوانی مالی لازم در بازپرداخت اقساط
ادامه استراتژی	۰/۰۲۹۹	۰۶Q	مشکل تأمین نهاده
ادامه استراتژی	۰/۰۲۸۱	۰۸Q	فساد و انحراف در احراز مهارت و توانایی لازم متقاضی
ادامه استراتژی	۰/۰۰۹۸	۰۳Q	توجه افراد نسبت به مسئله بلاعوض نبودن تسهیلات
ادامه استراتژی	۰/۰۰۸۹	۱۸Q	نکول بالای تسهیلات پرداختی
اتلاف منابع	۰/۰۰۱۳	۱۰Q	نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم برخوردار

منبع: یافته های پژوهش

براساس اطلاعات استخراج شده از جدول ۴، از میان مؤلفه های نوزده گانه یاد شده، ده مؤلفه در ناحیه اول قرار داشته و هفت مؤلفه در ناحیه دوم قرار دارد. همچنین، در هریک از ناحیه های سوم و چهارم نیز یک مؤلفه قرار دارد.

ماهیت اول محل تمرکز (ناحیه ۱): مراد آن مؤلفه هایی هستند که دارای اهمیت بالایی بوده؛ ولی عملکرد در آنها از میانگین پایین تر بوده است. به دیگر سخن، نشان دهنده آن است که سطح عملکرد دستگاه های اجرایی در خصوص رفع این موانع به نسبت پایین است که پیشنهاد می شود به سیاست گذاران، تصمیم سازان و تصمیم گیران این حوزه به مؤلفه های این ناحیه توجهی ویژه داشته باشند که اگر جهت بهبود و مرتفع نشدن مشکلات اقدامی صورت نگیرد، مسئله پرداخت تسهیلات اشتغال زایی با معضلات زیادی روبه رو خواهد شد. این مؤلفه ها عبارت اند از:

- عدم توجه زنجیره ارزش در شغل های جدید؛
- معضل سخت گیری در گرفتن وثایق و تضامین؛
- فقدان قراردادهای متناسب با رشته های شغلی؛
- عدم همکاری سازمان های متولی امر؛
- نبود پایگاه اطلاعاتی متقاضیان؛
- مواجهه با شوک های اقتصادی (تورم، رکود و...)
- مشکل بازاریابی محصولات؛
- صوری سازی شرایط گرفتن وام؛
- عدم مهارت و توانایی لازم متقاضی؛
- پایین بودن سطح کیفی محصولات روستایی.

ماهیت دوم ادامه راهبرد (ناحیه ۲): مراد آن مؤلفه‌هایی هستند که با وجود برخورداری از اهمیت بالا، عملکرد خوبی نیز در این حوزه داشته‌ایم که نشان‌دهنده ادامه مسیر فعلی است و مؤلفه‌هایی که در این ناحیه قرار دارند در موقعیت مناسبی قرار داشته و تمرکز بر روی آنها در آینده می‌تواند موجب بهبود و افزایش کارایی در فرایند پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی شود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود به سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران فعالیت‌های خود را به همین منوال با قدرت بیشتری جهت بهبود فرایند پرداخت تسهیلات جهت دسترسی به اشتغال پایدار ادامه دهند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:

- عدم بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات؛
- عدم نظارت کافی بر پروژه‌های اقتصادی پس از گرفتن تسهیلات؛
- ناتوانی مالی لازم در بازپرداخت اقساط؛
- مشکل تأمین نهاده؛
- فقدان فرایند احراز صلاحیت فنی متقاضیان؛
- نکول بالای تسهیلات پرداختی.

ماهیت سوم ائتلاف منابع (ناحیه ۴): مراد آن مؤلفه‌هایی هستند که با وجود اهمیت پایینی که داشته‌اند عملکرد بالا و بسیار خوبی در این حوزه داشته‌ایم. به‌دیگرسخن، مؤلفه‌های موجود در این ناحیه با وجود اهمیت کمتری که نسبت به مؤلفه‌های ربع اول و دوم دارند، از عملکرد بالاتری برخوردارند. بدین‌منظور تمرکز سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران دستگاه‌های اجرایی و منابع تخصیص‌یافته به رفع این مؤلفه در مقایسه با مؤلفه‌های ناحیه اول، بیش از مقدار موردنیاز است که سبب ائتلاف منابع می‌شود. این مؤلفه در فرایند پرداخت تسهیلات در گام اول انقلاب اسلامی عبارت است از:

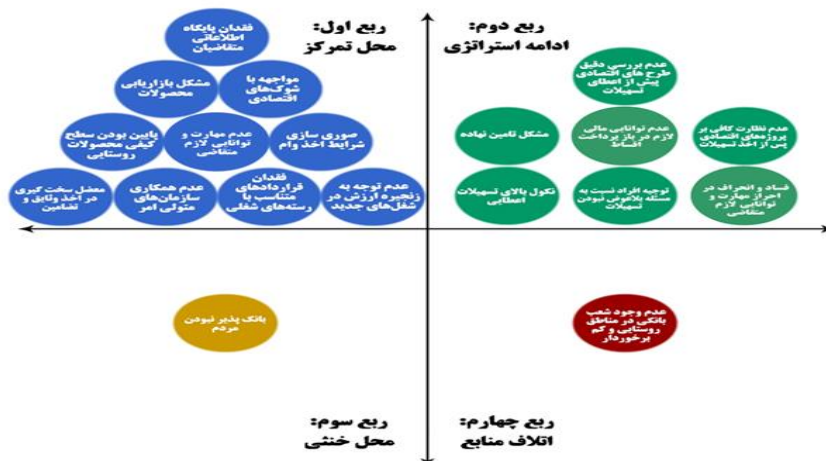
- نبود شعب بانکی در مناطق روستایی و کم‌برخوردار

ماهیت چهارم محل خنثی (ناحیه ۳): گرچه سطح عملکرد فرایند پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی در گام اول انقلاب اسلامی نسبت به بهبود مؤلفه‌های این ناحیه پایین است، سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران دستگاه‌های اجرایی نباید در این بخش تمرکز زیادی داشته باشند. به‌دیگرسخن، منابع باید به‌صورت محدود مصرف رفع موانعی قرار گیرد که در این ناحیه قرار دارد که یک مؤلفه از بین نوزده مؤلفه فوق شامل این ماهیت می‌شود و آن هم عبارت‌اند از:

- بانک‌پذیر نبودن مردم.

نتیجه‌گیری

با توجه به ضرورت بهبود و رفع مؤلفه‌های مانع در فرایند پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی در جمهوری اسلامی ایران، ارزیابی عملکرد اشتغال‌زایی در گام اول انقلاب اسلامی جهت اولویت‌بندی رفع این موانع ضروری است. براساس مطالعات صورت‌گرفته، تلاش شد تا براساس مطالعات اسنادی، میدانی و مصاحبه با خبرگان علمی و مدیران اجرایی این حوزه، موانع و مؤلفه‌های آسیب‌زا جهت پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی در گام اول انقلاب استخراج شود و سپس با استفاده از روش کمی تحلیل اهمیت-عملکرد، فاصله بین وضعیت مطلوب و وضعیت موجود رفع این موانع در گام اول انقلاب اسلامی از دریچه نگاه خبرگان مشخص شود تا در نهایت مبتنی بر نگرش‌های به‌دست‌آمده، موانع موجود اولویت‌بندی شود. حال با توجه به ماتریس اهمیت-عملکرد ذیل موقعیت هر یک از مؤلفه‌ها مشخص شده است.

شکل ۴. نمودار تحلیل اهمیت عملکرد پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به این ماتریس به‌عنوان نتیجه پژوهش می‌توان بیان کرد مؤلفه‌هایی که در ربع اول ماتریس یعنی جایی که اولویت فعلی برای تغییر و بهبود عملکرد است، قرار می‌گیرند از دیگر مؤلفه‌ها و عوامل شناسایی شده از اولویت بیشتری برخوردارند و باید بیشترین نیرو و منابع روی این ده مؤلفه ربع اول متمرکز شود.

مؤلفه‌های شناسایی شده در ربع دوم (ادامه استراتژی) مؤلفه‌هایی هستند که بین اهمیت و عملکرد آنها تناسب وجود دارد و در رابطه با این هفت مؤلفه موجود در ماتریس یادشده مدیران و سیاست‌گذاران باید در جهت بهبود و ارتقا بهره‌وری آنها بکوشند.

در رابطه با مؤلفه ربع سوم باید بیان کرد این مؤلفه همان‌طور که اهمیت پایینی در نگاه خبرگان علمی و اجرایی دارد، دارای سطح عملکرد پایینی نیز بوده و بهتر است مدیران و سیاست‌گذاران این عرصه توجه محوری خود را بر این مؤلفه‌ها صرف نکنند.

همچنین در رابطه با ربع چهارم، مؤلفه‌های موجود در آن در سطح بالایی از عملکرد قرار دارند؛ در حالی که نسبت به دیگر عوامل اهمیت کمتری دارند که در این باره برای مؤلفه یادشده نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر برای توسعه آنها نیست.

پیشنهادها

در همین راستا پیشنهاد می‌شود از طریق ابزارهای خط‌مشی، ذهنیت مسئولان سازمان‌های متولی امر به‌ویژه وزارت کار و رفاه اجتماعی، بنیاد مستضعفان، ستاد اجرایی فرمان امام خمینی و کمیته امداد امام خمینی به اولویت‌های شناسایی شده در این پژوهش متمایل شوند. همچنین، با توجه به اینکه تخصیص بالاترین اولویت‌ها به ترتیب به مؤلفه‌های ۱. عدم توجه به زنجیره ارزش در شغل‌های جدید؛ ۲. عدم بررسی دقیق طرح‌های اقتصادی پیش از پرداخت تسهیلات؛ ۳. معضل سخت‌گیری در گرفتن وثایق و تضامین می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تا پژوهشگران با توسعه تحقیقات در این زمینه و سیاست‌گذاران و مدیران مربوطه با اتخاذ تدابیر ویژه به رفع، بهبود و افزایش بهره‌وری این مؤلفه‌ها بپردازند.

همچنین، با توجه به کمبود پژوهش‌های کاربردی در حوزه اشتغال‌زایی، پیشنهاد می‌شود تا پژوهشگران در این حوزه بیش‌ازپیش سمت‌وسوی تحقیقات خود را به‌سوی پژوهش‌های کاربردی برده تا نهاد‌های مرتبط بتوانند با استفاده از این پژوهش‌ها سیاست‌های دقیق‌تری را اتخاذ و اجرا نمایند.

منابع

۱. ابراهیمی، سجاد و مسعود باغستانی (۱۳۹۰)، «مقایسه بانک تجاری و نهاد قرض الحسنه در حوزه تأمین مالی خرد»، مجله اقتصادی، ۱۲۴ (۱۱)، ص ۷۳-۸۸.
۲. احمدیان، مریم (۱۳۹۵)، «الگوی تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط، تأمین مالی خرد: تجربه جهانی و وضعیت ایران». گزارش‌های کارشناسی (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، ۷۶ (۲۴)، ص ۱۴۵-۱۹۲.
۳. افقهی، سیدمحمد (۱۴۰۱)، نگاشت نهادی تأمین مالی خرد در جمهوری اسلامی ایران، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
۴. امیری، هادی؛ احمد گوگردچیان، غلامحسین کیانی و امیرعلیزاده (۱۳۹۳)، «کارایی تطبیقی تعاونی‌های کشاورزی در بخش تأمین نهاده با رویکرد اقتصاد هزینه مبادله (مطالعه موردی: استان خراسان جنوبی)»، جستارهای اقتصادی، ۲۱ (۱۱)، ص ۹-۳۸.
۵. باقری، مهرداد و بهاء‌الدین نجفی (۱۳۸۳)، «بررسی عوامل مؤثر بر بازپرداخت اعتبارات کشاورزی (مطالعه موردی استان فارس)»، پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۱۹ (۶)، ص ۹۷-۱۱۶.
۶. بهمن‌پور، حمید (۱۳۹۳)، «اعتبارات خرد راهبردی در کاهش فقر»، مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبائی، ۳۰۲ (۰)، ص ۱-۱۰۶.
۷. ثانی‌حیدری، علیرضا؛ محمود دانشورکاخکی، ناصر شاهنوشی‌فروشانی و محمود صبحی‌صابونی (۱۳۹۸)، «نقش اعتبارات خرد در توسعه پایدار روستایی: مطالعه موردی روستاهای تربت جام»، روستا و توسعه، ۸۷ (۲۲)، ص ۱۲۵-۱۵۴.
۸. جلالی، رضا؛ عادل آذر و فرزانه خسروانی (۱۳۹۵)، تحقیق در عملیات نرم (رویکرد ساختاردهی مسئله) (۲ ویرایش)، تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
۹. چراغی، حجت‌اله؛ اسداله چراغی و نصراله پورافکاری (۱۳۹۳)، «بررسی تأثیر وام‌های خوداشتغالی بر اشتغال پایدار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان آبدانان»، توسعه اجتماعی، ۳۴ (۹)، ص ۲۰۳-۲۱۶.
۱۰. حبیب‌اله پورزرشکی، مصطفی و میثم خسروی (۱۴۰۰)، بررسی مصوبات کمیسیون تلفیق لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور تبصره ۱۶ - تسهیلات تکلیفی.

۱۱. حسینی، سیده مهدی و کریم نادری مهدی (۱۴۰۰)، «شناسایی مؤلفه‌های کلیدی بر اثربخشی تسهیلات اشتغال پایدار روستایی در روستاهای شهرستان همدان با رویکرد آینده‌نگاری»، پژوهش‌های روستایی، ۴۶(۱۲)، ص ۲۳۵-۲۴۵.
۱۲. رجب‌زاده مغانی، ناهید؛ محمدرضا لطفعلی‌پور، احمد سیفی و مصطفی رزمخواه (۱۳۹۶)، «مطالعه عوامل اثرگذار بر ریسک اعتباری مشتریان بانکی با استفاده از مدل‌های ناپارامتریک و شبه پارامتریک تحلیل بقا»، اقتصاد پولی، مالی، ۱۳(۲۴)، ص ۸۸-۱۲۳.
۱۳. رحمانی فضل‌ی، عبدالرضا و یونس کاویانی (۱۳۸۸)، «ارزیابی عملکرد بانک کشاورزی در واگذاری اعتبارات خرد روستایی»، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۴(۸)، ص ۱۲۵-۱۴۳.
۱۴. رحیمی، عباس (۱۳۸۰)، «مروری بر ویژگی‌های اعتبارات خرد»، مجموعه مقالات اعتبارات خرد و زنان روستایی، جلد دوم.
۱۵. رضوانی، محمدرضا؛ علی‌رضا دربان‌آستانه و حسن احمدآبادی (۱۳۹۴)، «تحلیل اثرات اعتبارات خرد بر پایداری اقتصاد روستایی؛ (مورد مطالعاتی: اعتبارات صندوق کارآفرینی امید در شهرستان نیشابور)»، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۲۴(۱۳)، ص ۲۰۹-۲۳۴.
۱۶. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و جمشید عینالی (۱۳۸۴)، «ارزیابی اعتبارات خرد بانک کشاورزی در توسعه اقتصادی روستایی: مطالعه موردی روستاهای حوزه آبریز رودخانه خراود (شهرستان خداآبند)»، پژوهشنامه بازرگانی، ۳۴(۹)، ص ۱۷۹-۲۰۲.
۱۷. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ جمشید عینالی و حمدالله سجاسی قیداری (۱۳۸۵)، «ارزیابی آثار اعتبارات خرد بانکی در توسعه کشاورزی (مطالعه موردی تعاونی‌های خودجوش روستایی شهرستان خداآبند)»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۵۶(۱۴)، ص ۴۵-۷۶.
۱۸. سادین، حسین؛ مهدی پورطاهری و عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری (۱۴۰۰)، «شناسایی و ارزیابی زنجیره ارزش کسب‌وکارهای روستایی با قابلیت برندسازی (مورد مطالعه: منطقه ترکمن‌صحرای استان گلستان)»، پژوهش‌های روستایی، ۴۶(۱۲)، ص ۲۲۱-۲۳۱.
۱۹. سجاسی قیداری، حمدالله؛ احمد رومیانی و سمیه صانعی (۱۳۹۳)، «ارزیابی و تبیین کارکرد صنایع روستایی در توسعه مورد: دهستان صائین قلعه در شهرستان ابهر»، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۸(۳)، ص ۸۷-۱۰۷.
۲۰. شریفی، زینب؛ هوشنگ ایروانی و ژیلادان شورع‌امری (۱۳۹۴)، «تحلیل عوامل پیش‌برنده و بازدارنده توسعه اشتغال زنان روستایی شهرستان نجف‌آباد»، زن و جامعه، ۲۱(۶)، ص ۱-۲۰.

۲۱. شهنازی، روح‌اله و مجتبی پناهی (۱۳۹۵)، «سنجش میزان صوری بودن قراردادهای تسهیلات بانکی: مطالعه موردی بانک ملت شیراز»، اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۶(۵)، ص ۱۷۵-۲۰۲.
۲۲. شهیدی‌نسب، مصطفی (۱۳۹۳)، «آسیب‌شناسی تأمین مالی خرد در بانک‌های ایران: درس‌هایی برای طراحی نظام تأمین مالی خرد اسلامی»، جستارهای اقتصادی، ۲۱(۱۱)، ص ۹۷-۱۲۴.
۲۳. شهیدی‌نسب، مصطفی؛ سیدعباس موسویان و حمید نگارش (۱۴۰۱)، «بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های تأمین مالی خرد در ایران و جهان با تأکید بر کشورهای اسلامی. اقتصاد اسلامی، ۸۷(۲۲)، ص ۲۳-۶۴.
۲۴. ضیائی بیگدلی، محمدتقی (۱۳۸۲)، «موانع و اشتغال پایدار و راهکارها»، پژوهشنامه اقتصادی، ۳(۹)، ص ۱۱۳-۱۲۹.
۲۵. عبادی، محمدحسین و محمدجواد رضائی (۱۳۹۷)، «آسیب‌شناسی جایگاه نظارت و ارزیابی در برنامه‌ریزی توسعه ایران»، سیاست‌های راهبردی و کلان، ۲۱(۶)، ص ۱-۲۳.
۲۶. عبدی، عرفان؛ احمد تقدیسی و جعفر توکلی (۱۴۰۰)، «ارزیابی اثر اعتبارات خرد دولتی بر ابعاد اقتصادی کارآفرینی و اشتغال پایدار روستایی شهرستان جواهرود. استان کرمانشاه»، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۴۲(۱۱)، ص ۱۲۲-۱۳۶.
۲۷. عرب مازار، عباس (۱۳۹۰)، گزارش عملکرد بانک کشاورزی در تأمین مالی خرد.
۲۸. عنابستانی، علی‌اکبر و مهرشاد طولابی‌نژاد (۱۳۹۷)، «بررسی موانع و چالش‌های بازاریابی محصولات کشاورزی بخش مرکزی شهرستان پلدختر با استفاده از تحلیل شبکه فازی»، آمایش جغرافیایی فضا، ۳۰(۸)، ص ۵۹-۷۸.
۲۹. قلیچ، وهاب و ماندانا طاهری (۱۴۰۰)، «طراحی الگوی نوین تأمین مالی خرد اسلامی در نظام بانکی ایران (مبنتی بر عقود وکالت، قرض‌الحسنه و مرابحه)»، تحقیقات مالی اسلامی، ۲۰(۱۰)، ص ۵۳۹-۵۷۱.
۳۰. کرباسی، علیرضا؛ هاجر اثنی‌عشری و حسن عاقل (۲۰۰۸)، «پیش‌بینی اشتغال بخش کشاورزی در ایران»، اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۲۲(۲)، ص ۳۱-۴۳.
۳۱. مافی، فرزانه (۱۳۸۷)، اعتبارات خرد (ویژگی‌ها، تجارب، ملاحظات، راهبردها)، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص.

۳۲. محمدی، حمید؛ محمدحسین کریم، خدیجه هاشمی ثمره و علیرضا سرگزی (۱۳۹۸)، «اثرات شوک‌های اقتصادی بر بازار نیروی کار در ایران»، سیاست‌های راهبردی و کلان، ۲۶(۷)، ص ۲۶۹-۲۸۵.
۳۳. مرادزادی، همایون و مرجان واحدی (۱۳۹۸)، «واکاوی موانع راه اندازی کسب و کارهای خانگی در مناطق روستایی استان ایلام»، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۴۳(۱۱)، ص ۳۰۳-۳۱۸.
۳۴. نعمت‌الهی، محمدجواد؛ سیدحسن کابلی، محمدرضا یزدانی و یاسر محمدی (۱۳۹۶)، «نقش میانجی اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان روستایی و کاهش اثرات اقتصادی-اجتماعی ریزگردها (مطالعه موردی: پروژه بین المللی ترسیب کربن خراسان جنوبی)»، پژوهش‌های فرسایش محیطی، ۲۸(۷)، ص ۱۰۲-۱۱۶.
۳۵. نقوی، سیدعلی (۱۳۹۶)، ابزار و تکنیک‌های کاربردی در پژوهش‌های مدیریتی، تهران: انتشارات موجک.
۳۶. نیرومند، پوران‌دخت؛ سهراب مسجدیان جزی و یوسف یعقوبی‌پور (۱۳۸۹)، «مدل کسب‌وکار عامل حیاتی در موفقیت کسب‌وکار»، ماهنامه کار و جامعه، ۱۲۳، ص ۴۷-۶۵.
۳۷. یونس، محمد (۲۰۰۷)، بانک تهیدستان، گروه مترجمان. دنیای اقتصاد.
38. Ahmed, Habib (2002), Financing Microenterprises: An Analytical Study of Islamic MFIs. *Islamic Economic Studies*, 9(2). 27-64.
39. CUONG, N. V. (2008), IS A GOVERNMENTAL MICRO-CREDIT PROGRAM FOR THE POOR REALLY PRO-POOR? EVIDENCE FROM VIETNAM. *The Developing Economies*, 46(2), 151-187.
<https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.2008.00061.x>.
40. Deng, W. (2007), Using a revised importance-performance analysis approach: The case of Taiwanese hot springs tourism. *Tourism Management*, 28, 1274-1284. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.07.010>.
41. Dixit, S. (2016), Integration of importance-performance analysis into the strategy of hospitals. *International Journal of Healthcare Management*, 10, 1-6.
<https://doi.org/10.1080/20479700.2016.1241036>.
42. Gupta, D. (2014), The Impact of micro finance on rural households and its role in rural development and poverty alleviation-analysis of north eastern villages of U.P. *International Journal of Management*.

43. Hassan, S., Rahman, R. A., Abu–Bakar, N., Mohd, R., & Muhammad, A. D. (2013), Designing islamic microfinance products for islamic banks in Malaysia. *Middle East Journal of Scientific Research*, 17, 359–366.
<https://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.17.03.12160>.
44. Huang, G., & To, W. M. (2018), Importance–performance ratings of corporate social responsibility practices by employees in Macao’s gaming industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30.
<https://doi.org/10.1108/IJCHM–09–2017–0600>.
45. Javid, A. Y., & Abrar, A. (2015), Microfinance Institutions and Poverty Reduction: A Cross Regional Analysis. *The Pakistan Development Review*, 54(4), 371–387. <http://www.jstor.org/stable/43831326>.
46. Kasali, T. A. (2020), Influence of Microfinance Intervention on Rural Poverty Alleviation in South–west Nigeria: An Application of Propensity Score Matching Technique. *Asian Journal of Economics and Finance*, 2(4), 411–422.
www.arfjournals.com.
47. Lavoic, M. (2002), *Women and Microcredit in Vietnam*. Laval university.
48. Madu, I. (2007), The underlying factors of rural development patterns in the Nsukka Region of Southeastern Nigeria. *Journal of Rural and Community Development Journal of Rural and Community Development*, ISSN, 1712–8277.
49. Maina, K. (2006), Rural Poverty , Decentralisation and Development. *NANJING NORMAL UNIVERSITY*.
50. Makombe, I. A. M., Temba, E. I., Kihombo, A. R. M., & Tanzania, R. P. on P. A. in. (1999), *Credit Schemes and Women’s Empowerment for Poverty Alleviation: The Case of Tanga Region, Tanzania*. Research on Poverty Alleviation. <https://books.google.com/books?id=WDmxAAAAIAAJ>.
51. Martilla, J. A., & James, J. C. (1977), Importance–Per Analysis. *The Journal of Marketing*, 41(1), 77–79.
52. Pearce, D. (2003), Helping to Improve Donor Effectiveness in Microfinance: FINANCIAL SERVICES FOR THE RURAL POOR. *Cgap*, 15, 1–2.
53. Raid Moodhi, Ahmad Nisar, Alhawal Hisham, & Alzyadat Jumah Ahmad. (2023), *Impact of Microfinance on Poverty Alleviation in Developing Countries: The Case of Pakistan*. <https://doi.org/https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4402017>.

54. Seng Wong, M., Hideki, N., & George, P. (2011), The Use of Importance–Performance Analysis (IPA) in Evaluating Japan’s E–government Services. *Journal of theoretical and applied electronic commerce research*, 6(2), 5-6. <https://doi.org/10.4067/S0718–18762011000200003>.
55. Sulaiman, A., & Hisham, N. (2008), Applying Importance–Performance Analysis to Information Systems: An Exploratory Case Study. *Journal of Information, Information Technology, and Organizations*, 3. <https://doi.org/10.28945/132>.
56. Toindepi, J. (2016), Investigating a best practice model of microfinance for poverty alleviation. *International Journal of Social Economics*, 43, 346–362. <https://doi.org/10.1108/IJSE–05–2014–0091>.
57. World Bank. (2006), World developmet report, Equity and Development. *World Bank*. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1596/978–0–8213–6249–5>.